

מסורת הש"ס

(א) וַיֵּן מִסֵּם עֵירוּבִין מֵת דִּיהִי רַי יְהוּדָה וְכוּ', (ג) כִּיל לְעִיל בִּיה, (ג) סִימָא שְׁמַעְבָּב, (ד) רִשִּׁיל, (ה) כִּיל לִקְטִין אוֹתוּ מֵלִי סִין וְכו' וּמְנִיחִים, רִשִּׁי,

✠❖❖❖✠

הגהות הב"ח

(א) במשנה וכל דבר שהא עושה: (ב) שם שדה בית הכענל: (ג) שם הרי אלו י"ח וכו' הרי אלו י"ד: (ד) שם רכנס את קיילו: (ה) גב' מנן לחזקה שהיא ג': (ו) תוס' ד"ה כנס וכו' ולא הרה זמן כניסתו וכו' שדה עצמה שגדלו וכו' ויחר היה מיושב: (ז) ד"ה אי מה וכו' גבי הא דפליגי: (ח) בא"י וחור בו רש"י:

✠❖❖❖✠

מוסף רש"י

בורות. עגול. שיחין. ארוך וקלר. מערות. מקוזה בקיור. (עיר יו.)

✠❖❖❖✠

מוסף תוספות

א. [ד]אין זו חזקה דקנין הנזכרת בבבסיס שיש להם אחריות, ואינן דומות זה לזה כלל, דאילו חזקה קנין הוא ותיקן בגופה של קרקע כדתנן (לקמן מב), נעל גדר וכו' הרי זו חזקה, ואכילת פירות אינו קונה ודורכענין למימר בפרקין, ואילו חזקת ראייה הוא בהפך, דתיקון אינו ראייה, וכו', ואין חזקה אלא אכילת פירות בשופי כדרך שהעבליים אוכלים. ריטב"א (ריס פירקין). ב. דאמרין לקמן בגמ' (לו.) אמר רב יהודה כשרוב בני עקיבא ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים חזקתן ג' שנים מיום ליום. רשב"א. ג. ולהכי אמר שהם שמונה עשר חודש רצופין. רמב"ן. ד. [נ]אקמר סתמא דגמ' אי מה שור המועד עד גניחה ד' לא מייחייב. תוספות ב"ק כג:

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

בית השלחין. מתוך שהמעיין בתוכו שמשקים אותה ממנו תדיר עושה פירות תדיר וכל דבר שעושה פירות תדיר חזקתן ג' שנים מיום ליום אם החזיק בה שלש שנים שלימות אין צריך להציא שטר מכירה ואם ערערו עליה צעלים הראשונים וזה אומר מכרת

לי ואזכר שטרי חזקתו מועלת לו ואם לאו אין חזקתו מועלת לו לפי שכשאמרנו ג' שנים לחזקה כל הראוי לזאת ממנה בג' שנים אמרו: **שדה ציט הצעל**. המסתפקת צמי גשמים אינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה חזקתה ג' שנים ואינה צריכה מיום ליום. ומה היא חזקתה רבי ישמעאל אומר שלשה חדשים אחרונים של שנה ראשונה ושלשה חדשים ראשונים של שנה אחרונה ואמנעית שלמים שיש הממהרים לזרוע לפני ראש השנה וכוין שהחזיק בה סוף שנה ראשונה ג' חדשים ויש לו עדים שזרעה באותן ג' חדשים וכן בג' חדשים ראשונים של אחרונה הרי זו חזקת שלש שנים רזופות שאין לך אדם הרואה את חצירו שזרע את שדהו ולאכול פרי העשוי לשנה ושותק: **ר"ע אומר נו**. מפרש בגמרא [כו]. במאי פליגי: **דא"ש**. שצריך י"ח חדש לשדה ציט הצעל: **בשדה הלנן**. שכל פירותיה נלקטין בפרק אחד לפיכך צריך ג' שנים: **אבל בשדה האילן**. שפירותיה נלקטים בפרקים ענבים בפרק אחד וזיתים בפרק אחר ותאנה

בפרק אחר: **כנס את פסולתו**. יין של גפנים: **ומסק את ויתיו וכנס את קיילו**. תאנים ליקט וייבשן בה ועשה קציעות והכניסן לבית הרי זו חזקה כאילו הן ג' שנים: **גב' מהולני אושא**. שגלתה כשגדרין לאושא כדאמרין בראש השנה (דף לה). עשר גליות גלתה כשהדרין כו' מבינה לאושא מאושא כו': **לא מייחייב**. לשלם אלא חצי נזק אף כאן עד גמר שנה רביעית לא היא חזקה: ואידך

את השדה ומתקנו הא לא היא חזקה מידי דהוה אנרי דלמר לקמן ב' א' וי"ל כגון שאוכלה שחת והא דלמר' (סז). אכלה שחת לא היא חזקה ד' א' אכלה שחת בענין שאין התבואה מתקלקלת כדרך שבני אדם עושים בעוד שהוא ירק ולא בא עדיין גבעול שלה היא חזקה ובשדה אילן דבעו רבנן דפליגי אר' ישמעאל בגמרא^א מיום ליום ג' שנים אע"ג דלא שייך התם אכלה שחת מ"מ איכא למימר כגון שזומר ומעבד העצים לעצמו ואע"ג דמתקן בך והי כמו ניר כיון א' (שמתקן) העצים לעצמו לא שייך למימר כל שיצא דכרבה ניעול בה ועוד אומר ר"י דלחזיק בה בכה"ג שנעל וגדר את השדה ונועל במפתח ואין מניח אדם ליכנס והא דלמר בגמרא (דף כט): **לוגמא** במאי קני לה ולא קאמר כגון שנעלה וגדרה איכא למימר דאין נעילה מועלת אא"כ איכא אכילה בדהא או זריעה אבל נעילה גרידא לא מהני מידי והשתא אתי שפיר נמי לרבנן דרבי ישמעאל: **שהן** י"ח חדש. תימה וכי מניינא אתא לאשמעינן וכה"ג פריך בכמה דוכתי וליכא למימר דרזופין אתי לאשמעינן^ב דא"כ מאי קמ"ל רב הונא ובגמרא משמע דממתניתין לא הוה שמעינן דבעינן רזופים אי לא דאשמעינן רב הונא ע"י חו"ט שחמה על זין: **בגבם את תבואתו**. להכי קרי ליה לכרס תבואה משום דכתיב (דברים כב) ותבואת הכרס וא"ת תינח הא דתנא תבואה קודם זיתים דיין קודם לשמן כדאמרין בלחיהו נשך (ב"מ סג). הגיע זמן יין למכור ובתר הכי קאמר הגיע זמן למכור שמן אלא כנס את קייאו אמאי תני ליה בתר הכי הא תאנים קדמי דהא אמר בהמקבל (סס קו): חצי ניסן ואייר וחצי סיון קאיר חצי סיון ותמחו י' [וחסין] אז קין ואילו צ"ר היה בתשרי כדאמרין בצרכות (דף לה): דלמר להו רבא לרבנן במטותא מניינכו לא מיתחזיחו קמאי לא ציומי ניסן ולא ציומי תשרי ואמרין נמי בסנהדרין (דף כו): גבז ניסן וגבז תשרי לא שמיא גבז וה"מ בלריסא ודבר מועט ואמרין בלחיהו נשך (ב"מ דף עג): חזי מר להנהו רבנן דיהבי דמי אחמרא בתשרי ומצחרי להו בטבת מכל אלו משמע דצ"ר הוי בתשרי וכבר כלה הקין וי"ל דהא דקרי קין לחצי סיון ותמחו וחצי אז לפי שאז עיקר יובש של תאנים בלילן ומיהו אין קולאין אותו מן האילן עד לאחר הבציר א"נ לוקטין אותו קודם חצי סיון^א ומניחים אותו לייבש ולא א' זמן כניסתו לבית עד לאחר תבואת הכרס והא דלא הויה לקיטה חזקה כי שמא היו רגילין לייבש בלחות שדה שגדלו שם ולכך לא היא חזקה עד שיציאם לביתו ור"מ מפרש כנס תבואתו בתשרי ומסק את זיתיו בשבט וכנס קייאו בצאז הרי זו חזקה נמצאת חזקה בשנה אחת ונקט כקדר זה משום דתשרי הוא מחלת השנה אבל יותר מיושב אי הוה תני להו כסדר גשמי שנה שהן גדילין עליהן: **אי** מה שור המועד עד גניחה רביעית בו'. מכאן חזר בו רש"י ממנה שהיה מפרש בצ"ק (דף כג:) ושם ד"ה (ולא) גבי ד' דפליגי אב"י ורבא דלמר אב"י תמול חד מתמול תרי שלשום תלת ולא ישמרנו בעליו אתאן לגניחה רביעית ורבא אמר תמול מתמול חד הוא כו' דאב"י סבר דעד גניחה רביעית לא מייחייב ורבא סבר דחייב בגניחה שלשית דא"כ הוה מסיק הכא גמרא דלא כהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אב"י וחזר א' רש"י ופירש דמשמעות דורשין איכא ציינא וה"ר עזרא מפרש דודאי לכ"ע לא מייחייב עד רביעית אבל בהא פליגי דלאב"י דמפיק גניחה רביעית מקרא דלא ישמרנו אם נגח גניחה רביעית ציוס ג' לא מייחייב עד שיגח ציוס רביעי דלא ישמרנו קאי אימים דומיא דתמול שלשום אבל לרבא דנגיחה רביעית לא כתיבא בדהיא אפילו ציוס שלשי אם נגח גניחה רביעית מייחייב: **עד** גניחה רביעית **לא** מייחייב. תימה לר"י דמאי פריך הא הכי יליף משור המועד מה התם הוחזק נגחן שלש פעמים ה"נ הוחזק שחקן בשלש שנים א"כ משלש שנים ואילך קמה ליה ברשותיה ואומר ר"י דס"ד דמקשה דהכי יליף מה התם מבי נגח ג' פעמים נפק ליה מחצי נזק לנזק שלם ה"נ כיון שאכלה שלש שנים ולא מיחה נפקא ליה מרשות מוכר לרשות לוקח אע"ג דמילתא בלא טעמא הוא: אלא

כת.

חזקת הבתים ובית הבדים. פי' ר"י בר מרדכי דהא דתנן בפרק חומר בקדש (תנינא כד:) עברו הגיתות והגדים דמשמע שיש להן זמן קצוע היינו שרוב העולם דורכים אז בזמן לקיטה אבל יש בני אדם שמלניעין כל השנה ודורכין במעט מעט:

שלשה חדשים בראשונה. מתוך פי"ה משמע דבעי רבי ישמעאל שהוא זרע ויקאור באותן שלשה חדשים ראשונים וכן בלחרונים ואין תימה שמתא תבואה הנזרעת אחר ניסן גדילה בג' חדשים ואין זמנה עד ניסן הבא דמצינן כעין זה דלמר' בר"ה (יג). כל תבואה הנקצרת בחג צידוע שהציאה שלש לפני ר"ה אלמא גדלה פעמים בלחות זמן אבל קשה לר"י דא"כ אמאי צריך י"ח חדשים בט"ו חדשים סגי שזרע ג' חדשים לפני ניסן ויקאור צניסן וסניא בסוף הקין ושלשית צניסן הבא וי"ל דלריך אכילה חסונה של י"ב בלחמא צריך י"ח חדשים בט"ו חדשים סגי שזרע ג' חדשים לפני ניסן ויקאור צניסן וסניא בסוף הקין ושלשית צניסן הבא וי"ל דלריך אכילה חסונה של י"ב בלחמא אע"ג דלמר' בגמ' אכל תלת פירי לתלתא ירחי כגון אספסתא לרבי ישמעאל הויה חזקה שאני התם לפי שהוא זמן שלה אבל קשה לר"י דלמר' בגמ' (לקמן דף לו): פירא רבה ופירא זוטא איכא ציינייהו דר' ישמעאל ור"ע ופי"ה דר' ישמעאל סבר שגדלים בג' חדשים ור"ע סבר פירא זוטא כגון ירק הגדל בחדש אחד והא למר' בגמרא (לקמן ע"ב) דלספסתא

בחדש אחד הויה חזקה לרבי ישמעאל ונראה לר"י דלא בעי רבי שמעאל שזרע התבואה ויקאור אלא אפי' זרעה הראשון או הוא זרענה בשלשה חדשים אחרונים אע"פ שלא קצרה ובהא פליגי דרבי ישמעאל סבר צעינן שיהא גדל הפרי ברשותו הרבה כגון ג' חדשים והיינו פירא רבה ור"ע סבר דאין צריך שיגדל ברשותו אלא חדש והיינו פירא זוטא וא"ת היאך יחא ניכר שיחזיק בה כל ג' חדשים ראשונים או אחרונים כי ציוס אחד או צב' יוכל לקאור או לזרוע וכי תימא שמנכש (דף לו): דלא הויה חזקה משום דמימר אמר כל שיצא דכרבה א ניעול ב' א' חזקה חזקה ה"מ כשאוכל בענין זה שאין התבואה חוזרת לבא דשיין לומר לאו לחזקת דמחזקי אינשי לפיכך לא חש למחות אבל אם אכלה שחת בענין שאין התבואה מתקלקלת כדרך שבני אדם עושים בעוד שהוא ירק ולא בא עדיין גבעול שלה היא חזקה ובשדה אילן דבעו רבנן דפליגי אר' ישמעאל בגמרא^א מיום ליום ג' שנים אע"ג דלא שייך התם אכלה שחת מ"מ איכא למימר כגון שזומר ומעבד העצים לעצמו ואע"ג דמתקן בך והי כמו ניר כיון א' (שמתקן) העצים לעצמו לא שייך למימר כל שיצא דכרבה ניעול בה ועוד אומר ר"י דלחזיק בה בכה"ג שנעל וגדר את השדה ונועל במפתח ואין מניח אדם ליכנס והא דלמר בגמרא (דף כט): **לוגמא** במאי קני לה ולא קאמר כגון שנעלה וגדרה איכא למימר דאין נעילה מועלת אא"כ איכא אכילה בדהא או זריעה אבל נעילה גרידא לא מהני מידי והשתא אתי שפיר נמי לרבנן דרבי ישמעאל: **שהן** י"ח חדש. תימה וכי מניינא אתא לאשמעינן וכה"ג פריך בכמה דוכתי וליכא למימר דרזופין אתי לאשמעינן^ב דא"כ מאי קמ"ל רב הונא ובגמרא משמע דממתניתין לא הוה שמעינן דבעינן רזופים אי לא דאשמעינן רב הונא ע"י חו"ט שחמה על זין: **בגבם את תבואתו**. להכי קרי ליה לכרס תבואה משום דכתיב (דברים כב) ותבואת הכרס וא"ת תינח הא דתנא תבואה קודם זיתים דיין קודם לשמן כדאמרין בלחיהו נשך (ב"מ סג). הגיע זמן יין למכור ובתר הכי קאמר הגיע זמן למכור שמן אלא כנס את קייאו אמאי תני ליה בתר הכי הא תאנים קדמי דהא אמר בהמקבל (סס קו): חצי ניסן ואייר וחצי סיון קאיר חצי סיון ותמחו י' [וחסין] אז קין ואילו צ"ר היה בתשרי כדאמרין בצרכות (דף כו): גבז ניסן וגבז תשרי לא שמיא גבז וה"מ בלריסא ודבר מועט ואמרין בלחיהו נשך (ב"מ דף עג): חזי מר להנהו רבנן דיהבי דמי אחמרא בתשרי ומצחרי להו בטבת מכל אלו משמע דצ"ר הוי בתשרי וכבר כלה הקין וי"ל דהא דקרי קין לחצי סיון ותמחו וחצי אז לפי שאז עיקר יובש של תאנים בלילן ומיהו אין קולאין אותו מן האילן עד לאחר הבציר א"נ לוקטין אותו קודם חצי סיון^א ומניחים אותו לייבש ולא א' זמן כניסתו לבית עד לאחר תבואת הכרס והא דלא הויה לקיטה חזקה כי שמא היו רגילין לייבש בלחות שדה שגדלו שם ולכך לא היא חזקה עד שיציאם לביתו ור"מ מפרש כנס תבואתו בתשרי ומסק את זיתיו בשבט וכנס קייאו בצאז הרי זו חזקה נמצאת חזקה בשנה אחת ונקט כקדר זה משום דתשרי הוא מחלת השנה אבל יותר מיושב אי הוה תני להו כסדר גשמי שנה שהן גדילין עליהן: **אי** מה שור המועד עד גניחה רביעית בו'. מכאן חזר בו רש"י ממנה שהיה מפרש בצ"ק (דף כג:) ושם ד"ה (ולא) גבי ד' דפליגי אב"י ורבא דלמר אב"י תמול חד מתמול תרי שלשום תלת ולא ישמרנו בעליו אתאן לגניחה רביעית ורבא אמר תמול מתמול חד הוא כו' דאב"י סבר דעד גניחה רביעית לא מייחייב ורבא סבר דחייב בגניחה שלשית דא"כ הוה מסיק הכא גמרא דלא כהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אב"י וחזר א' רש"י ופירש דמשמעות דורשין איכא ציינא וה"ר עזרא מפרש דודאי לכ"ע לא מייחייב עד רביעית אבל בהא פליגי דלאב"י דמפיק גניחה רביעית מקרא דלא ישמרנו אם נגח גניחה רביעית ציוס ג' לא מייחייב עד שיגח ציוס רביעי דלא ישמרנו קאי אימים דומיא דתמול שלשום אבל לרבא דנגיחה רביעית לא כתיבא בדהיא אפילו ציוס שלשי אם נגח גניחה רביעית מייחייב: **עד** גניחה רביעית **לא** מייחייב. תימה לר"י דמאי פריך הא הכי יליף משור המועד מה התם הוחזק נגחן שלש פעמים ה"נ הוחזק שחקן בשלש שנים א"כ משלש שנים ואילך קמה ליה ברשותיה ואומר ר"י דס"ד דמקשה דהכי יליף מה התם מבי נגח ג' פעמים נפק ליה מחצי נזק לנזק שלם ה"נ כיון שאכלה שלש שנים ולא מיחה נפקא ליה מרשות מוכר לרשות לוקח אע"ג דמילתא בלא טעמא הוא: אלא

עין משפט ונר מצוה

א א ב מיי פי"ב מהל' טוען הלכה א סתם עשין זה טוע"ע ח"מ סי' קמא סעיף א:

ב ג ד מיי פי"ו מהלכות נזקי ממון הל' א סמג עשין סח טוע"ע ח"מ סי' שפט סעיף ה:

✠❖❖❖✠

רבינו גרשום

חזקת הבתי': והבורות והו עילי: שיחין. ארוך וקטין: המערות. מרובעות. וכל בני ערשין כדי להשקות שדותיהן מהן: ובית הבדן. והו בד של זיתים שלאחר דריסת הזיתים מניחין שם השמן ומסתפקין הימנו בכל יום ויום: ובית השלחין. צריך להשקות בכל יום: והעברים. שהוקשו לקרקעות שעובר בהן בכל יום: וכל דבר שהוא עושה פירות כלומר כל דבר שמשמשתין בו בכל יום ויום תמיד: חזקתן ג' שנים מיום ליום. דכל בני ערשין שמוש מיום ליום ואם החזיק בהן ג' שנים מיום ליום ואח"כ מערער עליהם שום אדם מחזיקין להו כדי הקמתין ומשוי"ה בעינן מיום ליום כדי שלא יוכל לטעון המערער אני באתי לשם ולא ראיתיו שהי' משתמש בו לפיכך לא מחתייב ולכך צריך שיביא עדים שראוהו משתמש בו בכל יום לפי שבאלו משתמשין בהן בכל יום: שדה בית הבעל חזקתו הוואיל ולא מחתי באותה שעה לא הוי מחאה: מהולכי אושא. מפרש לקמן דהיינו ר' ישמעאל: נפק ליה מחזקת חם. כדכתיבי כי שור נגח הוא מתמול שלשום: וקם ליה בחזקת מועד. ישמרנו עד גניחה רביעית לא מחייב. נזק שלם: